

Фараби мұрасы

Омаров Мухамет
Дроздов Руслан

Әл-Фараби кім?

- Көрнекті ғалым, философ, Әбу Наср әл-Фараби 870 жылы Фараб қаласында, Арыс өзенінің және Сырдарияның қазіргі заманғы Отырар ауданының қазіргі заманғы Қазақстанның Отырар ауданында орналасқан дүниеге келді. IX-X ғасырларда. Әл-Фараби түріктердің артықшылықты топтарынан шыққан, бұл «толық» деген сөзбен толық аты-жөні: Абу-Насыр Мұхаммад ибн Мухаммад Ибн-Тархан ибн-Узлаг әл-Фараби ат-Турки.

- Әбу Наср Отрардағы ғылыми білімдердің негізін қалады, онда ол 20 жасқа дейін өмір сүрді, онда Отырар кітапханасының философиялық және ғылыми еңбектерімен таныс болды, бұл кітаптар мен қолжазбалардың саны бойынша әлемдегі екінші және соңғы уақыттарда ең бай деп танылды. Содан кейін ол Бухараға, Самарқандқа барып, араб халифатының мәдени және саяси орталығы болған Бағдатта көптеген жылдар бойы өмір сүрді. Әл-Фараби өмірінің соңғы жылдарында Каирде, Алеппо мен Дамаскта өткізді. Осы қалалардың барлығы Ұлы Жібек жолында орналасқан, бұл ойшылдың көп қырлы дамуына және оның шамамен 70 тіл мен диалектілерді меңгеруіне ықпал етті.

Мұрасы

- Әл-Фараби Аристотель, Платон және басқа ежелгі грек философтарының еңбектерімен түпнұсқада танысуға мүмкіндік алды, оған байланысты Аристотельден кейінгі «Екінші мұғалім» деп аталды. Фараби Аристотельдің «Санат», «Герменэтика», «София», «Риторика», «Логика» және «Поэтика», сондай-ақ «Порфирия мен басқа да ойшылдардың философиясына кіріспе» деп аталатын шығармалары туралы пікірлер жазды.

- Фарабидің ең танымал туындыларынан ең танымал «Даналық інжу-маржандары», «Мейірімді қаланың тұрғындарының көзқарастары», «Философиялық трактаттар» және «Музыканың үлкен кітаптары» атты трактаттары бар.

Әл-Фараби мен Еуропа

- Еуропада, XII-XIII ғасырларда. Әл-Фараби шығармалары 1930-1932 жылдары латын және еврей тілдеріне аударыла бастады. Парижде француз ғалымы Барон Рудольф Д. Эрланге жариялаған «Музыкадағы Ұлы кітаптың бірінші бөлігінің француз аудармасы» жарық көрді.
- Әл-Фарабидің атауы әлемдік ғылым мен мәдениет тарихында берік орнатылған. Еуропалық Ренессансқа үлкен әсер еткен жұмыстары Батыстың және Шығыстың мәдениеті мен философиясын жақындастыру үшін қосатын көпір болды.

Әл-Фараби мен Қазақстан

- Қазақстанда әл-Фараби мұрасын зерттеу мәселесі ХХ ғасырдың екінші жартысында талқыланды. Осылайша, 1960 жылы, 15 қазанда академик Ақжан Машанов (Машани) Қазақ КСР Ғылым Академиясының президенті академик К.И. Сәтпаев әл-Фараби мұрасын ғалымдардың зерттеулері мен оның туындыларын аудару идеясын қолдауға шақырды: «Ұлы әл-Фараби - біздің жерлестеріміз, біз ол туралы аз білеміз ...». Осы кезден бастап ғалымдар әл-Фарабидің өмірі мен шығармаларын зерттеумен айналыса бастады.

- Қазақстан тәуелсіздігін ескере отырып, осы саладағы даму қарқыны жеделдетілді, бұл Қазақ ұлттық университетінің 1991 жылдың 23 қазанынан бастап Әл-Фараби атындағы аталмыш фестивальге айналды. Философ, ғалым, ҚР Ұлттық ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, әл-Фараби ғылыми орталығының негізін қалаушы А.Х. Қасымжанов; Араб тілін меңгерген және математика бойынша докторлық диссертация қорғаған танымал математик, әл-Фараби А. Кобесов; академик, философ М. Бурабаев; белгілі қазақстандық жазушы Ә.Әлімжанов.

- Әл-Фарабидің 1100 жылдық мерейтойын атап өту үшін 1970 жылы Ақжан Машани мен Ағын Қасымжанов ұйымдастырған ЮНЕСКО мен Қазақ КСР үкіметінің қолдауымен әл-Фараби мұрасының халықаралық конференциясы маңызды оқиға болды. 2010 жылы ЮНЕСКО-ның қолдауымен Францияда, Парижде 20-дан астам фарабиологтар, соның ішінде қазақстандық ғалымдар қатысқан «Әл-Фараби және еуропалық өрлеу» халықаралық дөңгелек үстелі өтті.